

RAADS- VERGADERING 2024

*Ons gaan voort met ons succesvolle
vennootskap met u*

**Don | 28 Maart
Raadsaal**

**Boodskap van die Uitvoerende Burgemeester
Raadsheer Dirk Kotzé**

Geagte inwoner,

Teen die einde van Maart sal hierdie Raad vir twee en 'n half jaar in diens van Mosselbaai se gemeenskap wees. Aan die begin van ons termyn het ons ons GROEI-strategie en die doelwitte daarvan bekend gestel. Gedurende die afgelope byna 30 maande, het ons deur middel van gereelde terugvoering die suksesse van ons sistematiese, beplande benadering tot effektiewe bestuur, beklemtoon.

Die uitwerking van voortgesette en toenemende vlakke van beurtkrag lei egter tot 'n nasionale finansiële afswaai in ons land. Hieruit kan ons munisipaliteit en die inwoners van Mosselbaai nie ontsnap nie. Desnieteenstaande die uitdagende finansiële klimaat, het ons toegewyde belastingbetalers nietemin 'n betalingskoers van 94% gehandhaaf. As munisipaliteit streef ons voortdurend na uitnemende dienslewering om te verseker dat ons inwoners steeds waarde vir geld ontvang.

DIE BESTUUR VAN BEURTKRAG

As 'n munisipaliteit gaan ons voort om energiedoeltreffendheidsprojekte te implementeer sodat die uitwerking van beurtkrag ten beste bestuur kan word. Dit sluit onder meer in, inisiatiewe met betrekking tot energiedoeltreffende geisers, asook rugsteunkragopwekkers vir ons pomptoerusting en straatbeligting. Voorts het die munisipaliteit die volgende geïmplementeer - 'n 30kVA-sonkragopwekkingstelsel by die infrastruktuurdiens-kantore; ongeveer 1 900 sonkragwaterverwarmers by behuisingsprojekte; sonkragstraatbeligting in dele van informele nedersettings; en batterysteunkrag by verskeie verkeerskruisings. Ons het ook 'n energiedoeltreffendheidsprojek voltooi vir die vervanging van ongeveer 5 000 straatliggloeilampe van 57 watt met nuwe 37-watt LED-ligte. Die laasgenoemde projek het oor 'n tydperk van twee jaar teen 'n begroting van R10 miljoen geskied. Ons is besig om die 66 kVA-lyn naby Mossdustria op te gradeer van 30mVA na 47mVA om die potensiaal vir hernubare energieprojekte te ontsluit. Daar word beraam dat hierdie projek in Junie 2024 teen 'n totale koste van R17 miljoen voltooi sal wees. Die Nood Munisipale Beurtkrag-

toelaag van R5 miljoen wat vanaf die Wes-Kaapse Provinsiale Regering ontvang is, het die verkryging van drie bystand-dieselkragopwekkers moontlik gemaak. Die kragopwekkers sal by kritieke waterpompstasies geïmplementeer word. 'n Tender vir 'n 2mVA, hibriede fotovoltaiiese sonkragstelsel met batteryberging by die Hartenbos-rioolwatersuiweringsaanleg is onlangs teen 'n tenderbedrag van ongeveer R112 miljoen toegeken.

R186 860 miljoen sal bestee word op lenings, waarvan R142 200 miljoen bestee sal word op alternatiewe energieoplossings wat onder meer batteryberging insluit.

Ons beplan proaktief vir 'n toekoms wat volhoubare energie sal voorsien, insluitend 'n onafhanklike kragstasie van 5 tot 30mVA, wat nie beperk tot sonkrag sal wees nie. Versoeke vir voorstelle is geadverteer en 18 voorstelle is ontvang. Die tegniese evalueringsproses is afgehandel en 'n besluit sal binnekort geneem word oor die tenderaars wat na die volgende fase van die proses deurdring.

Detailontwerpe vir twee 1mVA-installasies by Klein-Brakrivier en Groot-Brakrivier is voltooi. Die tender hiervoor sal waarskynlik volgende maand geadverteer word. 'n Gebied by Mossdustria is vir 'n sonkragplaas geïdentifiseer en die goedkeuring van die omgewingsimpakstudie word teen einde Maart 2024 verwag. 'n Memorandum van verstandhouding tussen Mosselbaai-munisipaliteit en PetroSA is gesluit om hernubare energieprojekte te ondersoek.

FINANSIËLE STABILITEIT

Die munisipaliteit se finansiële volhoubaarheid bly 'n sleutelprioriteit, maar so ook bekostigbare dienste aan ons inwoners. Mosselbaai Munisipaliteit het verskeie beleide en programme om die armste van die armes in ons gemeenskap deur ons deernisvoordele by te staan, so ook word kwalifiserende pensioentrekkers deur die pensioenariskortingskema ondersteun.

KOSTE-REFLEKTIEF

Die munisipale begroting word saamgestel binne die voorskriftelike riglyne wat deur die Nasionale Regering opgestel word. Volgens hierdie voorskrifte moet

munisipaliteite 'n begroting opstel met realistiese, bekostigbare en "koste-reflektiewe" munisipale tariewe. Die term koste-reflektief verwys na die koste wat die lewering van 'n spesifieke munisipale diens behels.

Verder is die term koste-reflektief noodsaaklik in die bepaling van die inkomste en toepaslike tariewe. Dit moet dus toegepas word op alle dienste wat deur die munisipaliteit verskaf word. Die Grondwet gee die munisipaliteit die mandaad om spesifieke dienste te verskaf. Dit sluit in die verskaffing van basiese dienste, die bevordering van maatskaplike en ekonomiese ontwikkeling, asook om inwoners se veiligheid te verseker. Die verskaffing van hierdie dienste kom teen 'n koste vir die munisipaliteit en daardie koste moet befonds word deur óf eie befonding (munisipaliteit-gegenereerde inkomste en lenings), óf befonding van die Provinsiale of Nasionale Regering. Die realiteit is dat toekenningsbefonding vinnig besig is om te kwyn.

Om 'n diens soos vullisverwydering te lewer, moet die inkomste vir hierdie diens bedryfskoste dek. Dit sluit in salarisse, brandstof, herstelwerk en instandhouding van toerusting, kantoortoerusting, ensovoorts. Dan natuurlik ook kapitaalkoste, soos die vervanging van munisipale bates wat die einde van hul lewensiklus bereik het. Die munisipaliteit kan tot twee persent as wins byvoeg om voorsiening te maak vir toekomstige munisipale kapitaalvervangingsprojekte. Die aantal huishoudings wat vir hierdie diens geregistreer is, sal die tarief wat inwoners moet betaal om bogenoemde kostes te dek, bepaal. Hierdie berekening word toegepas op alle handelsdienste wat elektrisiteit-, water-, vullisverwyderings- en riooldienste insluit.

Tradisioneel is dienstariewe grootliks gesubsidieer deur die winste wat op die verkoop van elektrisiteit gemaak is. In die toekoms, sal die voortdurende en toenemende vlakke van beurtkrag hierdie kruissubsidiëring waarskynlik tot nul persent verlaag, en projeksies is dat dit munisipale foie in die komende jare sal vererger.

Die munisipaliteit verrig ook funksies soos die instandhouding van strate en stormwater; die skoonmaak van openbare oop ruimtes; die verskaffing van biblioteekdienste; die fasilitering rakende die implementering van die nasionale behuisingsprogram; brand-, redding- en rampbestuursdienste; en die algemene veiligheid van die dorp se inwoners. Hierdie funksies moet dus befonds word uit inkomste wat deur die munisipaliteit geïmplementeer word, lenings en/of toekenningsbefonding. Die munisipaliteit ontvang toekennings vir sommige van hierdie dienste, die toekennings dek egter nie al die bedryfs- en kapitaalkoste om hierdie dienste effektief te lewer nie.

EIENDOMSTARIEWE

Eiendomsbelasting wat deur die munisipaliteit geïmplementeer word, word gebruik om die genoemde dienste en funksies, asook ander munisipale bedryfskoste wat met ons finansies- en korporatiewe dienste-afdelings verband hou, te finansier.

Tradisioneel, hef Mosselbaai van die laer, indien nie die laagste, eiendomsbelasting in die land. In vergelyking met soortgelyke munisipaliteite, het Mosselbaai slegs 12,88% van die totale begroting uit eiendomsbelasting verkry, terwyl ander munisipaliteite gemiddeld baie hoër persentasies gehad het, sommige tot soveel as 25%.

Let asseblief op die vergelyking in die tabelle en grafika vir 2024/25 hieronder as 'n aanduiding van die totale begroting van eiendomsbelasting vir munisipaliteite in die Tuinroete-distrik.

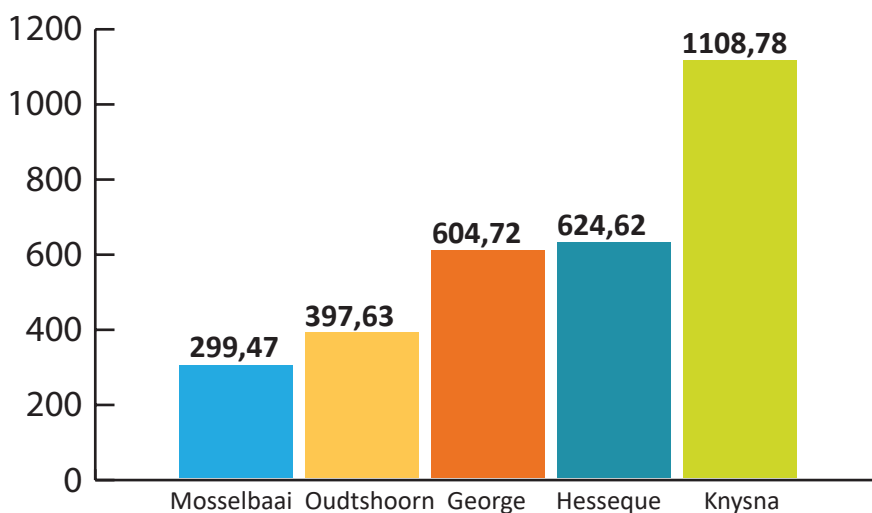
	Markwaarde	Afslag	24/25 Tariewe	% Verhoging	Totale verhoging in jaarlikse tariewe	Jaarlikse tariewe	Maandelikse tariewe
Mosselbaai	1 000 000,00	125 000,00	0,004107	13%	472	3 593,63	299,47
Oudtshoorn	1 000 000,00	15 000,00	0,013508	-12%	-1896	13 305,38	1 108,78
George	1 000 000,00	230 000,00	0,00619676	6%	350,76	4 771,51	397,63
Hessequa	1 000 000,00	50 000,00	0,00763857	6%	425,567	7 256,64	604,72
Knysna	1 000 000,00	50 000,00	0,00788995	5%	368,5486	7 495,45	624,62

Vervolgens, sal ek besin oor die 2024/25 munisipale konsepbegroting in terme van die voorgestelde bedryfsuitgawes, kapitaalbesteding en verwagte inkomste.

Vir die 2024/25-boekjaar stel die munisipaliteit 'n totale munisipale begroting van R2,1 miljard voor, waarvan

Munisipaliteit	Begrotingstotaal	Tariewe	% van begroting
TUINROETE MUNISIPALITEITE			
Mosselbaai	1 490 724 587	192 123 000	12,88%
George	2 688 131 000	384 703 000	14,31%
Hessequa	662 247 000	120 023 000	18,12%
Knysna	1 034 132 000	260 889 000	25,23%
Bitou	839 992 000	151 445 000	18,03%
Oudtshoorn	712 281 000	116 473 000	16,35%
WESKAAPSE MUNISIPALITEITE			
Swellendam	275 479 000	50 116 000	18,19%
Overstrand	1 576 994 000	297 101 000	18,84%
Theewaterskloof	664 099 000	136 354 000	20,53%
Drakenstein	2 777 483 000	437 183 000	15,74%
Stellenbosch	2 102 017 000	452 019 000	21,50%
Saldanha	1 404 826 000	296 888 000	21,13%
Swartland	996 623 000	152 117 000	15,26%
Kaap Agulhas	406 326 000	87 883 000	21,62%
Beaufort West	344 747 000	45 662 000	13,24%
METRO'S			
Kaapstad	54 414 470 000	11 557 563 000	21,24%
Pretoria	40 752 282 000	9 069 426 000	22,26%
ANDER SOORTGELYKE MUNISIPALITEITE			
Midvaal	1 421 663 000	296 169 000	20,83%
Kouga	1 185 678 000	224 326 000	18,92%
Nama Khoi	329 656 000	51 448 000	15,60%

MAANDELIKSE TARIEWE - EIENDOMSWAARDE R1.1M VIR 2024/2025

bedryfsuitgawes 80% uitmaak en kapitaalbesteding, 20% van die totale begroting verteenwoordig.

AANNAMES

Die volgende aannames is gemaak met die samestelling van hierdie begroting:

- Huidige verbruikstendense word gebruik om die 23/24-aansuiweringsbegrotingsprojeksies ; die 2024/2025-begroting en MTREF te skat (gegrond op werklikhede tot Januarie 2024)
- Afname in elektrisiteitsverbruik as gevolg van die voortslepende beurtkrag
- Algemene uitgawes styging van 4.9% vanaf die aansuiweringsbegroting tot 24/25-begroting
- Persentasie van betalings is gebruik in voorsiening vir waardedaling:
 - 2022/23 = 95,2%
 - 2023/24 = 94,9%
 - 2024/25 = 95,2%

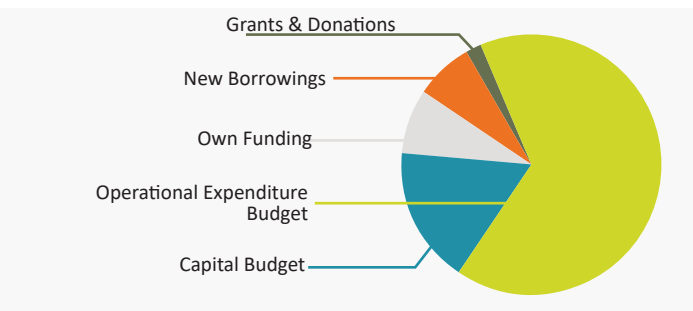
SALARISVERHOINGS

Die Salaris- en Loon Kollektiewe Ooreenkoms vir die tydperk 1 Julie 2021 tot 30 Junie 2024 het tot 'n einde gekom. 'n Nuwe ooreenkoms is onder konsultasie, wat na verwagting die huidige fiskale beperkings wat die Regering in die gesig staar, in ag sal neem. Daarom, in die afwesigheid van enige inligting in hierdie verband vanaf die Suid-Afrikaanse Plaaslike Regering Bedingsraad (SALGBC), het die Nasionale Regering munisipaliteite aangeraai om hul finansiële volhoubaarheid te oorweeg wanneer salarisverhogings oorweeg word.

Tans word 'n verhoging van 4,9% op bestaande en vakante poste met die 2024/25-begroting oorweeg. Nuwe poste is ook oorweeg ná organisasie-ontwikkelingsprosesse. Dit lei tot 'n toename in die totale werknemerverwante koste van 6,9%.

BEGROTING- EN TARIEFINLIGTING

Die begroting maak voorsiening vir R1 696 774 569 vir die bedryfsuitgawebegroting. Die kapitaalbegroting van R438 332 636 wat ter tafel gelê is, is deur R203 731 294 eie befondsing gefinansier; R186 860 000 se nuwe lenings, en R47 741 343 se toekennings en skenkings.

Baie van die totale bedryfsbegroting- 85% daarvan bestaan uit die grootmaataankope van elektrisiteit,

die koste van gesuiwerde water, skuldwaardering, en waardeverminderingskoste, werknemerverwante koste en die vergoeding van raadslede.

Dit laat die Raad met baie min, byna geen beweegruimte.

Nadat die implikasies van bogenoemde begrotings geïmplementeer is, het die begrotingstekort voor die erkenning van die kapitaaloordragte R22m beloop. Die Raad het in vorige jare reserwefondse toegewys vir die eerste jaar van implementering van die Streeksstortingsterrein, wat vir die tekort in die 2024/25-begrotingsjaar gebruik sal word. Die posisie verbeter verder oor die Medium Termyn Inkomste en Uitgawe Raamwerk (MTREF) -tydperk en dui op 'n surplus in die 2025/26 begrotingsjaar van R5m en in die 2026/27 begrotingsjaar 'n surplus van R35m.

Faktore buite die beheer van die munisipaliteit verhoog die koste van dienslewering jaar na jaar. Dit maak dit uiters moeilik om 'n gebalanseerde begroting te hê. Om 'n paar te noem:

- Eskom het grootmaataankope met 12,72% verhoog.
- Toename in dieseluitgawes om kragopwekkers te bedryf tydens beurtkrag.
- Verhoogde brandstofkoste.
- Implementering van 'n nuwe streekstortingsterrein.
- Verhoogde kostes as gevolg van rente op hernubare energieleninge wat opgeneem moet word.

Die munisipaliteit moes dus na alle bedryfsuitgawes met 'n vergrootglas kyk en op nie-noodsaaklike uitgawes besnoei en sal kostebepenkingsbeleide selfs strenger as die afgelope paar jaar moet toepas.

In totaal beloop die beoogde begrotingsurplus vir die Mediumtermyn Inkomste en Uitgaweraamwerk (MTREF) R18m, wat 'n groot verbetering is vanaf die vorige MTREF-tydperk waar daar 'n tekort van R133m was. Die Raad het gehou by sy belofte wat verlede jaar gemaak is met die goedkeuring van die begroting om op hierdie tekort te besnoei en uitgawes binne die beskikbare fondse te kry.

Terwyl tariewe wat hef word koste-reflektief moet wees om 'n geloofwaardige begroting te hê, moet die tariewe ook bekostigbaar wees. Dit is 'n baie moeilike taak om die balans te vind tussen koste-reflektiewe tariewe teenoor bekostigbare tariewe.

Die voorgestelde verhogings vir 2024/25 waarvoor aanvanklik ooreengekom is, is soos volg;

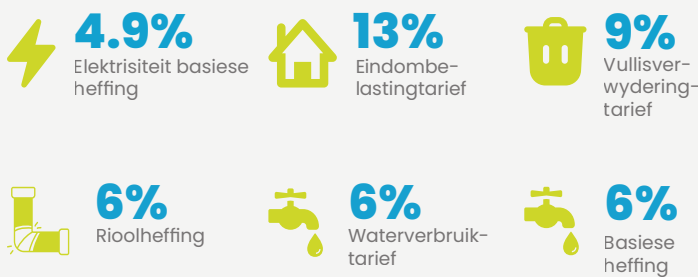
- Elektrisiteitsverbruiktariefverhoging in ooreenstemming met die NERSA-tariefriglyn is 14,4%. Die raad sou dus 'n verhoging van 4% in die Elektrisiteit Basiese heffing implementeer.
- Eiendomsbelastingtarief was voorgestel om met 13% te verhoog.
- Vullisverwyderingstariewe was voorgestel om met 9%

te verhoog.

- Rioolheffings was voorgestel om met 10% te verhoog.
- Waterdiensteverbruikstariewe sou met 9% styg en die basiese heffing sou met 6% styg.

Na behoorlike oorweging van die ekonomiese druk wat deur ons gemeenskap ervaar word, stel ons voor dat die volgende tariefverhogings ingesluit word as deel van die openbare deelnameproses wat op vandag se aankondiging sal volg:

- Die voorgestelde elektrisiteitsverbruiktariefverhoging in ooreenstemming met die NERSA-tariefriglyn is 14,4%. Die raad sal dus 'n verhoging van 4,9% vir die Elektrisiteit Basiese heffing implementeer.
- Eiendomsbelastingtariewe word voorgestel om met 13% te verhoog.
- Vullisverwyderingstariewe word voorgestel om met 9% te verhoog.
- Rioolheffings word voorgestel om met 6% te verhoog.
- Waterverbruiktariewe sal met 6% styg en die basiese heffing sal met 6% styg.

Die voorgestelde tariefverhogings beloop 'n totale gemiddelde verhoging van 10,5% of R303 per huishouding vir eiendomme met 'n benaderde waarde van R1,1 miljoen en wat 500kWh elektrisiteit en 15kl water per maand verbruik.

Vir 'n huishouding met 'n eiendom met 'n waarde van R2,5 miljoen wat 1 000kWh elektrisiteit en 30kl water per maand verbruik, is die gemiddelde verhoging 11,4% of R543 per maand.

VERLIGTING VIR HUISHOUDINGS

Dit is belangrik om daarop te let dat die normale kredietbeheermaatreëls wat 'n vangnet bied vir residensiële huishoudings wat bystand benodig, steeds bestaan.

Hierdie vangnet is in die vorm van deernis subsidies en afslagsubsidies aan pensioenarisse.

Die genoemde maatreëls is nie net tot sekere mense of groepe beperk nie. Dit is beskikbaar vir alle inwoners wat binne die gespesifiseerde deerniskategorieë val.

Die bepaling bied steeds afslag aan pensioenarisse met betrekking tot enkelresidensiële eiendomme op hul basiese elektrisiteitsheffings, eiendomstariewe en rioolheffings. Pensioenarisse kwalifiseer vir die ondergenoemde afslag indien hulle aan die volgende voorwaardes voldoen:

1. die eiendom bewoon as sy/haar primêre woonhuis, en
2. moet ten minste 60 jaar oud wees, of
3. medies ongeskik verklaar is, al is hy/sy nog nie 60 jaar oud nie, en
4. 'n bruto maandelikse huishoudelike inkomste ontvang wat nie die bedrag wat deur die Raad tydens die munisipaliteit se begrotingsproses bepaal is, oorskry nie.

Die afslag sal soos volg bepaal word:

1. 30% afslag indien die totale bruto maandelikse huishoudelike inkomste nie R24 200 per maand (R290 400 per jaar) oorskry nie, of
2. 50% afslag indien die totale bruto maandelikse inkomste nie R18 100 per maand (R217 200 per jaar)

PENSIONERS DISCOUNTS

30%

Discount

Total gross monthly household income does not exceed R24 200

50%

Discount

Total gross monthly household income does not exceed R18 100

oorskry nie.

DEERNISVOORDELE

Deernishuishoudings sal weer die voordeel ontvang van afslag op basiese diensfooie soos water, elektrisiteit, vullisverwydering, sanitasie en eiendomsbelasting.

Die drie vlakke van deernissubsidie is spesifiek ontwikkel om ekonomiese verligting te bied aan diegene in die gemeenskap wat dit nodig het. Hierdie verligting word ook uitgebrei na huishoudings, insluitend 'n persoon met 'n gestremdheid, sou hulle aan die nodige en gespesifiseerde kriteria voldoen.

Subsidies aan deernishuishoudings:

	SUBSIDIES 2023/24	SUBSIDIES 2024/25
Deernis vlak 1-huishouding	R895.22 (BTW ingesluit)	R1002.56 (BTW ingesluit)
Deernis vlak 2-huishouding	R508.34 (BTW ingesluit)	R572.38 (BTW ingesluit)
Deernis vlak 3-huishouding (gebaseer op waardasie van R125 000)	R895.22 (BTW ingesluit)	R1002.56 (BTW ingesluit)
Huishoudings met 'n persoon wat 'n gestremdheid het	R895.22 (BTW ingesluit)	R1002.56 (BTW ingesluit)

Die kriteria waarop die subsidies gebaseer is, word in die tarieflys onder afdeling 6 beskryf.

SLOTWOORD

Dankie aan ons inwoners vir u ondersteuning en dat u saam met ons gegroei het die afgelope twee en 'n half jaar. Die volhoubare ontwikkeling van Mosselbaai berus op hierdie gesamentlike poging en ons sien daarom daarna uit om ons suksesvolle vennootskap met u voort te sit. Ons wil graag ons verbruikers herinner dat indien hulle nie hul verpligtinge teenoor die munisipaliteit kan nakom nie, hulle dadelik met die munisipaliteit moet skakel om die nodige reëlins te tref om enige uitstaande rekeninge te vereffen.

Ek wil ook 'n spesiale dank rig aan ons raadslede en administrasie vir die ongelooflike werk wat hulle in die samestelling van hierdie begroting in moeilike finansiële tye gedoen asook aan al die munisipale personeel vir hul volgehoue, toegewyde en harde werk, wat lei tot Mosselbaai se reputasie as 'n munisipaliteit met voortreflike dienslewering.

Die politieke en administratiewe leierskap van Mosselbaai Munisipaliteit verbind hulself daartoe om saam te werk om hierdie begroting te implementeer en voort te gaan om uitnemende diens te lewer en die lewensgehalte van al ons mense te verbeter.

Dankie!

RAADSHEER DIRK KOTZÉ
UITVOERENDE BURGEMEESTER